

lesno kurivo pomemben onesnaževalec ozračja.

3. Pri dosedanjem raziskovalnem delu na temo biomasa – energija – ekologija smo se že večkrat prepričali, da je to pogosto tabu tema tudi v najodgovornejših upravnih in strokovnih krogih. Lahko se vprašamo, ali gre za nepoznavanje problematike, sprenevedanje, ekonomske razloge ali pa se sramujemo, ker pokurimo toliko »za kurjavo predragocenega lesa«. Menimo, da je ravno »nojevsko obnašanje« najmanj opravičljivo in tudi neodgovorno, tako do same stroke in gozda kot do širše družbene skupnosti. Vse napredne družbe v zadnjih letih znova odkrivajo gospodarsko in ekološko energijsko vrednost in pomen lesne biomase. Morali bi se zavedati, da bodo tudi v prihodnje izgorevale velike in vse večje količine lesa, pa če nam je to prav ali ne. Prepričljiv dokaz za to so tudi vse številnejše in večje skladovalnice drv ob zasebnih hišah in poslopih, pa tudi ob stanovanjskih blokkih in stolpnica. Dobro vemo, da je les (drva) edino kurivo, ki ga

je mogoče pridobivati na številne načine, tako na zakonite kot druge. Predvsem pa upoštevajmo, da pametno kurjenje z lesom ni nikakršna sramota in gospodarska škoda. Gotovo pa je sramotno in družbeno škodljivo, če to počnemo skrajno negospodarno, kar je prav posledica zanemarjanja problema, če že temu nočemo reči sprenevedanje. Če se bomo odkrito in pošteno lotili problema bo od tega gotovo več koristi kot škode. Menim, da je to edina sprejemljiva alternativa.

VIRI

1. Energetska bilanca SRS za obdobje 1986–1990. Gradivo RES, Samupravna interesna skupnost energetike SR Slovenije, Ljubljana, 1986.
2. Stanovnik, T.: Raziskava možnosti razvoja energetike SR Slovenije do leta 2000. Poraba energije v slovenskih gospodinjstvih. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, 1985.
3. Žgajnar, L.: Les kot vir energije v Sloveniji. Polikopija. IGLG, Ljubljana, 1987.
4. Ekologija, energija, varčevanje. Aktualna tema 41. Delavska enotnost, Ljubljana, 1987.

Oxf.: 903

Gozdarstvo v razmerah družbene preobrazbe

(Ali kako naprej?)

NEKATERI POSEBNI PROBLEMI PRI GOSPODARJENJU Z ZASEBNIMI GOZDOVI, KI IZHAJAJO IZ ZAKONSKIH DOLOČIL

Franc FIRŠT*

Gozdovi pred našimi očmi vidno slabijo, zato moramo gozdarji po svoji poklicni etiki storiti in predstaviti javnosti vse ukrepe, za katere menimo, da so v korist gozda, kajti propadanje gozda zadeva človekovo življenje, zdravje in kulturo.

Spričo dolgoletnega stereotipnega, z državno regulativo podprtega načina lagodnega razmišljanja in vtirjenega, že kar samozadovoljenega gospodarjenja z gozdovi, ki so dajali družbi tudi več kot zmore-

jo, se moramo danes, zlasti vsled spremenjnih ekoloških pogojev, hkrati s spremenjajočimi se družbenopolitičnimi in gospodarskimi razmerji, **močno potruditi, da bi našli sami sebe in se zavestno vpregli v pozitivno spreminjanje razmer, brez obremenitev preteklosti.**

Naš **poglaviti cilj mora biti, da usposobljeni gozdarski stroki omogočimo učinkovito, racionalno strokovno delovanje.**

Ob tem seveda zadevamo ob temelje sedanje organiziranosti gozdarske stroke na terenu, ki se zlasti pri gospodarjenju z

* F. F., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Nazarje, 63331 Nazarje, Nazarje 139, YU

zasebnimi gozdovi srečuje z anomalijami, te pa postavljajo gozdarja v odnosu do lastnika gozda v nezavidljiv položaj, v strokovnjaka in svetovalca, inšpektorja in policaja, davčnega uslužbenca in prevzemalca lesa. Hkrati je isti gozdar ekonomsko direktno odvisen od blagovne proizvodnje lastnikov gozdov, ki mu tako režejo kruh. Očitno je, da na tako nasprotujočih si odnosih ni mogoče več graditi.

Ne manj nedorečena in nelogična je tudi opredelitev lastništva gozda z vsemi izvedbami na tej osnovi: gozdnemu posestniku se sicer priznava lastništvo gozda, tudi s pomembnimi pravicami, vendar se kmet kljub temu prevečkrat ne čuti resnični lastnik, zato se čisto obnaša kot tujec v svojem gozdu.

Zakaj bi se le drugače, saj se tudi zakonska odgovornost za stanje v njegovem gozdu končno v celoti prenaša na TOK gozdarstva, mimo lastnika. Jasno pa je, da brez lastnikove odgovornosti za njegov gozd in brez volje za sodelovanje pri gospodarjenju v lastnem gozdu ni možno uspešno gospodariti.

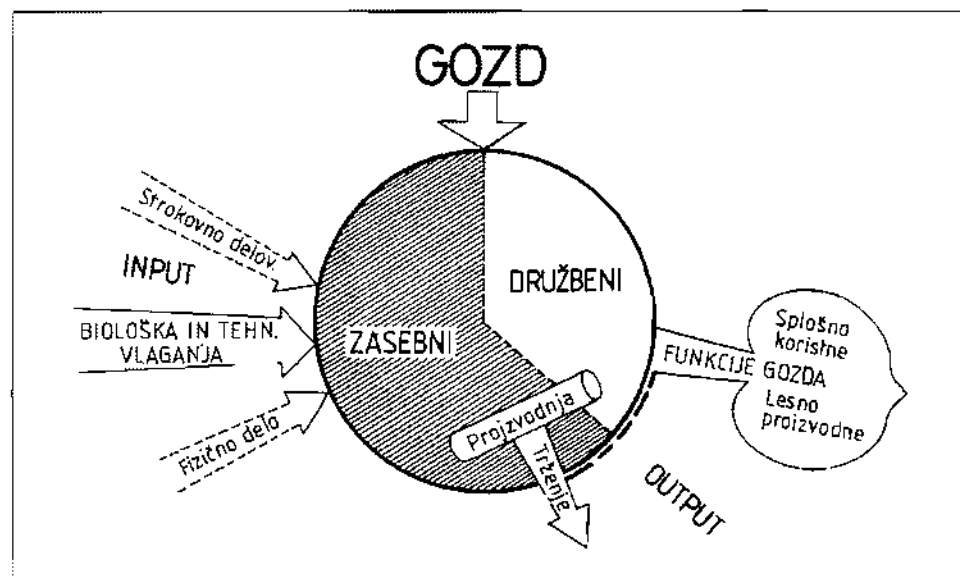
Destimulativno deluje tudi sistem vseh obveznosti na evidentirano blagovno proizvodnjo (biološka amortizacija, tehnična vlaganja v gozd, vključno z davčnim sistemom), ki silijo lastnika v ne-

galno obnašanje, vključno z odklanjanjem odkazila.

Naša posebnost je tudi obravnavanje splošnega družbenega pomena gozdov: medtem ko je splošni družbeni pomen gozdov ustrezno poudarjen, pa vsa nadaljnja določila nalagajo celotno breme gospodarjenja z gozdovi izključno gozdarstvu. Zakon o gozdovih iz leta 1985 je naložil gozdarstvu še novo obremenitev, tj. financiranje obnove Krasa. Družba, ki naj uživa dobrote tako postavljenega sistema gozdarstva, se ob tem lahko smeje.

Prav je, da so gozdovi odprti vsej javnosti, ni pa prav, da materialni problemi te javnosti ne zanimajo, kajti ob zastrupljajočem ozračju, povečanem izkoriščanju lesne biomase, neurejenem prekomernem splošnem obleganju gozdov kot posledica njihove odprtosti, je gozd vse bolj labilen. Neugodne trende bo možno zaustaviti le ob popolnem razumevanju celotne družbe za vsestransko zmernejše obremenjevanje in izkoriščanje gozdov. Naslonitev na kmečke gozdne posestnike, kot potencialne zaveznike gozda, je lahko izjemno dragocena za očuvanje gozdov.

Končno se lahko vprašamo tudi o ustreznosti obstoječe organizacije gozdarske službe. Često ugotavljamo, da je bila sedanja organiziranost vsiljena, da gozdarji le-te

nismo želeli; če je tako, tedaj seveda takšna kot je, ne more biti prava rešitev. **Podlaga obstoječi organizaciji** gozdnih gospodarstev je **bila politična ne pa strokovna utemeljitev**. Znotraj nje in ob njej se lahko obnašamo le toliko racionalno in strokovno, kot to dopušča njen sistem. Toda spone danes popuščajo, nekje bolj, drugje manj, odvisno od vpetosti v okolju.

KAJ MENIJO KMETJE – GOZDNI POSESTNIKI?

V resnici so si kmetje – gozdni posestniki že danes izbrili drugačen položaj, kot bi ga formalno naj imeli. Če jim sprememba položaja ni uspela po legalni poti, je to šlo pač drugo pot; priznati je treba, da smo se s tem sprijaznili tako gozdarji, kot drugi najbolj odločilni družbeni organi. Žal so tako nastala neurejena razmerja, ki zastrupljajo odnose in škodujejo gospodarjenju z gozdovi.

Ne glede na to pa kmetje odločno zahtevajo spremembe v tem, da postanejo resnični in priznani gospodarji svoje posesti. Zato nečejo nobene reorganizacije gozdarstva brez temeljitih zakonskih sprememb, pri katerih hočejo tudi sami sodelovati. Na tej osnovi hočejo zadovoljiti svoj ekonomski interes s spremembo zakona o gozdovih in s tem tudi odnosov v naslednjem smislu:

- prodajne cene gozdnih lesnih sortimentov morajo na osnovi tržnih pogojev doseči normalno razmerje v odnosu na žagani les;

- promet z gozdnolesnimi sortimenti mora biti sproščen, monopol gozdnih gospodarstev pa odpravljen;

- odbitki od odkupljenega lesa/m³ oziroma obremenitve na prodano blago so previsoke;

- kmetovi presoji in njegovim potrebam mora biti prepuščeno, kdaj bo izkoristil etat v svojem gozdu;

- organiziranost zasebnega sektorja v gozdnih gospodarstvih skupaj z družbenim sektorjem se, kot izraz nezaupanja, odklanja;

- splošni družbeni interes nad gozdarstvom naj se izraža v organizaciji kmetijsko-gozdarske zbornice.

BISTVENI ELEMENTI USPEŠNEGA GOSPODARJENJA Z GOZDOVI IN Poudarjena funkcija lastništva GOZDA

Glede na znatno mero odklanjanja skupnega gospodarjenja z vsemi gozdovi je potrebno jasno opredeliti, kaj je pri gospodarjenju z gozdovi po svoji naravi skupnega ne glede na lastništvo, kaj pa je tisto, kar je po svoji naravi treba ločiti ali ločeno obravnavati.

Vedno znova seveda ugotavljamo, da med gozdovi z vidika funkcij gozda kot OUTPUT, kakor tudi z vidika vlaganj v gozdove kot INPUT, ni razlik. Zavedati se je treba, da so funkcije gozda močno odvisne od vloženega dela in da je strokovno delovanje v gozdu prav tako nedeljivo, kot so nedeljive splošno koristne funkcije. Dovolil bi si poudariti naslednje:

1. Družbeni interes zlasti za vzdrževanje splošno koristnih funkcij gozda se bo še krepil, izraziti pa bo tudi v odnosu do lesno-proizvodne funkcije.

2. Ožji, trenutni ekonomski interes, ki izhaja iz lastništva gozda, bo občasno, vendar trajno povzročal konfliktno situacijo.

3. Za vlaganja v gozd je dolžan skrbeti lastnik gozda sam zaradi lastnega ekonomskega interesa, vendar tudi država zaradi splošnega družbenega interesa.

4. Zasebnega lastnika gozda je treba obravnavati enako kot gozdarsko podjetje, torej z enakimi pravicami in obveznostmi (kolektiv, ki opravlja z gozdom v družbeni lasti, nima nič drugačnih interesov kot zasebni lastnik).

5. Pravice in dolžnosti gozdnega posestnika izhajajo iz lastništva; kot lastnik nosi poslovno-proizvodni rizik, imeti mora pa tudi pravico, da prosto razpolaga s proizvodi, ki jih pridobiva iz gozda. Zato pa mora poravnati družbene obveznosti kot fiskalne dajatve, ki se določijo na osnovi donosnosti njegovega gozda strokovno (denimo kot »vrednostni etat«). Te dajatve lahko vključujejo tudi obveznosti vlaganja v gozd: sofinanciranje javne gozdarske službe, strokovnih inštitucij in financiranje enostavne biološke reprodukcije; možna je varianta, da za enostavno reprodukcijo skrbi lastnik sam.

6. Družbene dajatve bodo silile lastnika gozda, da se bo obnašal tržno-poslovno, družbeno-gozdarska regulativa pa ga mora prisiliti, da ravna z gozdom skladno z družbenim in strokovnim interesom glede na splošne koristne funkcije gozda (INPUT kot strokovna obveznost gozdarske stroke – ne glede na lastništvo gozda).

7. Lastništvo mora najti pravo mesto tudi v gozdarstvu: **gozdni posestnik mora čutiti in ravnati z gozdom kot lastnik nečesa dragocenega**, nad čemer ima tudi družba v določenem delu poseben interes. Zato se odgovornost gozdnega posestnika kot lastnika ne zmanjšuje, temveč povečuje. **Te odgovornosti se ne da prenašati na nikogar drugega** (kot npr. sedaj na TOK gozdarstva). To pomeni, da mora lastnik upravljati svoj gozd kot dober gospodar, plačevati državi obveznosti, ki izhajajo iz lastništva dobrine, ki daje donose; priznavati pa mora tudi strokovni nadzor nad usmerjenim (načrtovanim) gospodarjenjem z njegovim gozdom. **Ob navedenih predpostavkah je lastnik gozda suveren gozdni posestnik**. S tem odpade tudi umetna pregrada med gozdarjem kot strokovnjakom in gozdnim posestnikom kot lastnikom, ki je bila postavljena v sedanjem sistemu. Lastniki gozdov pravijo, da smo gozdarji izgubili zaupanje, v resnici pa se je izgubilo zaupanje v sistem, katerega predstavniki smo v resnici tudi gozdarji. Šele v spremenjenih pogojih postane jasno, da ima ta gozdni posestnik in gozdar isti interes: vitalen gozd, ki bo dolgoročno proizvodno sposoben. V takem odnosu bo osveščen gozdni posestnik v lastnem interesu iskal strokovno pomoč gozdarja.

8. **Problem razdrobljenosti gozdnih posesti v Sloveniji je specifičen in velik, reši pa se lahko le dolgoročno v procesu sproščenih ekonomskih zakonitosti** ob usmerjeni in racionalni davčni politiki. Administrativne rešitve se niso obnesle.

9. Glede na velik delež zasebnih gozdov v Sloveniji je pomembna tudi ugotovitev, da bo strokovnost izvajanja del v zasebnih gozdovih najbolj uspešna tedaj, ko bodo gozdni posestniki sami čimbolj strokovno usposobljeni za delo v gozdu. Zato mora biti **osnovni cilj gozdarjev usposabljanje lastnikov gozdov za gospodarjenje z go-**

zdovi skladno z gozdnogospodarskimi načrti. Morda je to že problem izobraževanja, a je tudi problem sistema delovanja gozdarske stroke.

ZAKLJUČEK

Gozdarji si moramo v spremenjenih razmerah postaviti ustrezne cilje za gospodarjenje z vsemi gozdovi in jih z racionalnimi ukrepi uresničevati. Mnogih kritičnih ocen sedanjega sistema ne smemo zavračati, smotno pa jih je analizirati in vključiti v razreševanje gozdarske politike.

Ob novih nalogah in v zaostrenih razmerah lahko gozdarstvo ubira (tudi) naslednja pota:

1. Po gozdnogospodarskih območjih se je treba organizirati bolj racionalno; **poudarek mora biti na racionalnem, bolj strokovnem delu, ne na številčnosti zaposlenih**.

2. Z racionalnim strokovnim delom je treba pojmovati tudi **potrebo po proučitvi vseh strokovnih del**, ki ne smejo zaiti v drobnjakarstvo in nestrokovnost. Od tega je odvisen strokovni nivo gozdarjevega dela in njegov strokovni lik, ki je lahko v zasebnem gozdu bolj usmerjevalen, manj pa neposredno izvajalski. Med drugim se pojavlja npr. vprašanje, ali se na področju odkazovanja v zasebnem sektorju res ne sme nič spremeniti? Ali odkazilo v vsakem primeru, ali res žig na vsakem drevesu? Posebno vprašanje je poudarjeno **izobraževanje kmetov gozdnih posestnikov**, drugo pa je različno obravnavanje gozdnih posestnikov (kmetov oz. nekmetov), da ali ne. Vprašanj je gotovo dovolj, razčistiti pa jih je treba strokovno, a pospešeno.

3. Pospešeno moramo proučiti možnost **organiziranosti gozdarske stroke po teritorialnem principu** (gozdni obrati), seveda ob razrešitvi statusa suverenosti zasebnega gozdnega posestnika. Vključiti se moramo v pospešeno spreminjanje gozdarske zakonodaje, skupno gozdarji in gozdni posestniki. Ali se bomo gozdarji samo branili (branili neki sistem), ali se bomo postavili na čelo oblikovanja novega in boljšega, je bistveno vprašanje. Odgovorni smo pred seboj in pred družbo.

4. Ugotavljamo, da je »**gozd vedno le**

gozd«, ne glede na to, kako potekajo lastniške meje. Šele trženje z gozdnimi produkti upravičeno razmeji področje lastništva – kar pa ne spada več v ožje strokovne gozdarske probleme.

5. Teritorialno prekrivanje interesov se ne kaže samo na področju ožjega strokovnega delovanja gozdarjev, temveč tudi na področju vseh spremljevalnih dejavnosti (gozdne ceste, medsebojne storitve v gozdu). Zato je treba zahtevati **nujnost organizacije enotne gozdarske stroke na terenu**, ki ima enake naloge v vseh gozdnih, tj. **enotne javne gozdarske službe**. Po drugi strani je treba **razviti sistem smotrnih poslovnih povezav** v interesu obeh partnerjev (družbenega in zasebnega), seveda **izključno na svobodni poslovni odločitvi** (individualno ali bolj organizirano). Gozdni obrat je lahko primerna oblika takih povezovanj.

6. Proizvajalci gozdnih proizvodov, ki bodo v tržnih pogojih izpostavljeni novim preizkušnjam, si bodo v lastnem interesu poiskali primerno »zaščitno« obliko poslovnega povezovanja zaradi uspešnejšega nastopanja na trgu (gozdne zadruge?). Ali gozdni obrat tu ne more nič prispevati?

Na drugi strani bo tržno oblikovanje cen gozdnih sortimentov dalo pravo ceno kvalitetnim proizvodom, kar bo neposredno vplivalo na kvaliteto delovanja gozdarja in goz-

dnega posestnika v gozdu. Zato morata oba poznati tudi tržne učinke.

7. Ustrezen **poudarek je možno dati obstoječim SIS za gozdarstvo** (alternativa: kmetijsko-gozdarska zbornica) kot mestu, kjer se srečujejo vsi interesi za smotno gospodarjenje z gozdovi. Le-ta je lahko tudi vir in kontrola porabe sredstev za delovanje gozdarske stroke. Ob tem je nujno poudariti, da **samofinanciranje gozdarstva v spremenjenih pogojih ni več realno**. V nobenem primeru pa gozdarstvo ne more samo zagotavljati sredstev za razširjeno biološko reprodukcijo, za sanacijo »umirajočih« gozdov, za Kras, za vzdrževanje javnih (»gozdnih«) cest.

8. Ponuja se ideja, da se po območjih (ali po gozdnih obratih) osnujejo **neformalni strokovni sveti kot posvetovalni organi**, ki bi imeli usmerjevalno-povezovalno funkcijo med gozdarsko stroko, gozdnimi posestniki, ekologi in drugimi interesi za celovito delovanje funkcij gozda. Skratka: povezovanje gozdarjev z javnostjo in javnosti z gozdarji je potrebno v korist dobrih odnosov in v korist gozda.

9. Končno se moramo gozdarji tudi zavedati, da se takšni, kakršni smo bili doslej, najbrž ne bomo uspešno vključevali v združeno Evropo, ki je vse bolj prisotna. Leto 1992 za nas ne sme biti samo simbolično, četudi živimo resda na drugi strani Alp.

Oxf.: 902

Nekaj o zgodovini Panovca

Vitomir MIKULETIČ*

V šesti številki lanskega letnega Gozdarskega vestnika je inž. Iztok Mlekuž objavil zanimiv članek z naslovom Hrastovi gozdovi na Goriškem. Besedilo se nanaša predvsem na zasebne gozdove, manj pa na gozd Panovec, ki je v družbeni lasti in s katerim gospodari TOZD Gozdarstvo Trnovo (pri Gorici) v sestavi Soškega gozdnega gospodarstva Tolmin.

Glede na današnje stanje hrasta – ne morem reči hrastovih sestojev – je zanimivo

* V. M., dipl. inž. gozd., 65000 Nova Gorica, Kromberška 14, YU

vedeti, kaj se je z njim dogajalo v preteklosti. Pri roki imam knjižico *Un inventario forestale del XVIII secolo per i boschi costieri dell'alto Adriatico*, ki jo je za zbirko Collana verde napisal ugledni profesor dr. Pietro Piusi z univerze v Firencah, Italija. Knjižica z zaporedno številko 41 je izšla leta 1976. Gre za prevod (v italijanščino) zapisnika komisije, ki jo je 5. aprila leta 1724 ustanovila dvorna pisarna, zato da bi ugotovila stanje gozdov v območju med reko Tagliamento v vzhodni Furlaniji in Karlobagom v hrvaškem primorju. Komisija